

Bożena Nadolna

STUDIA PODYPLOMOWE Z ZAKRESU RACHUNKOWOŚCI I ZASADY ICH AKREDYTACJI NA POTRZEBY CERTYFIKACJI ZAWODU KSIĘGOWEGO

POSTGRADUATE STUDIES IN ACCOUNTING AND RULES THEM ACCREDITATION FOR THE CERTIFICATION OF ACCOUNTING PROFESSION

Katedra Ekonomii Menedżerskiej i Rachunkowości, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin, e-mail: bozena.nadolna@zut.edu.pl

Summary. The purpose of this article is to present the status of postgraduate studies in the field of accounting on the reformed system of higher education and offer solutions for their accreditation for the certification of the accounting profession. The article discusses the legal principles functioning in postgraduate study at universities, and an overview of the subjects and the number of hours of postgraduate studies in accounting in selected state universities. Then, on the basis of the information contained on the website of the Association of Accountants in Poland shows the path of education developed by the organization for the certification of professional accountants. This became the basis for the present proposed by the Commission for the Education of the Scientific Council of the Association of Accounting accreditation procedures at the universities for the certification of the accounting profession. At the end of the article presents the results of surveys conducted among students of postgraduate courses in accounting at the West Pomeranian University of Technology, Szczecin on the accreditation of these studies by professional organizations.

Słowa kluczowe: certyfikacja zawodu księgowego, studia podyplomowe z rachunkowości, zasady akredytacji.

Key words: accounting professional certification, postgraduate studies in accounting, the rules of accreditation.

WSTĘP

Zmieniające się otoczenie gospodarcze wymaga permanentnego uzupełniania, podwyższania kwalifikacji zawodowych i nabywania nowych przez osoby funkcjonujące lub chcące wejść na rynek pracy. W związku z tym szkolnictwo wyższe musi być przygotowane na wielokrotne powroty osób do systemu edukacji. Proces zdobywania kwalifikacji na uczelniach w ramach kształcenia ustawicznego jest realizowany w różnych formach. Jedną z nich są studia podyplomowe. Na ich zakres i sposób kształcenia oddziałuje również wprowadzana obecnie reforma szkolnictwa wyższego ukierunkowana, między innymi, na dostosowanie kompetencji absolwentów uczelni do potrzeb rynku pracy. Do tej pory największym zainteresowaniem cieszyły się studia, które umożliwiały uzyskanie uprawnień do wykonywania określonych zawodów. Do takich studiów zaliczają się również studia podyplomowe z zakresu rachunkowości, których absolwenci mogą ubiegać się o wydawany przez ministra finansów certyfikat uprawniający do usługowego prowadzenia biur rachunkowych. Zapowiadana deregulacja zawodu księgowego może spowodować, że część osób będzie dążyć do uzyskania certyfikatów potwierdzających ich kwalifikacje zawodowe, wydawanych przez organizacje środowiskowe, takie jak Stowarzyszenie Księgowych w Polsce (SKwP). Stowarzyszenie to na potrzeby rynku pracy przygotowało własną ścieżkę edukacyjną, której każdy etap kończy

się uzyskaniem określonych kwalifikacji zawodowych potwierdzonych certyfikatem. W związku z tym pojawia się możliwość zharmonizowania przez uczelnie programów kształcenia w różnych formach nauczania, (kierunki studiów, specjalności czy studia podyplomowe z zakresu rachunkowości) na potrzeby tej certyfikacji. Warunkiem współpracy uczelni i SKwP, w ramach procedury certyfikacji zawodowej księgowych, jest zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia zarówno na potrzeby wymagań certyfikacji przez SKwP, jak i akredytacji instytucjonalnej dokonywanej przez Polską Komisję Akredytacyjną (PKA).

Celem artykułu jest przedstawienie statusu studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości w reformowanym systemie szkolnictwa wyższego oraz propozycja rozwiązań dotyczących akredytacji na potrzeby certyfikacji zawodu księgowego. Dodatkowym celem artykułu jest ocena wpływu tej akredytacji na wybór studiów podyplomowych przez potencjalnych kandydatów.

Z uwagi ww. cele w artykule zostały uwzględnione wymagania dotyczące:

- funkcjonowania studiów podyplomowych na uczelniach,
- akredytacji studiów podyplomowych w ramach systemu oceny jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym,
- certyfikacji zawodu księgowego według wymagań opracowanych przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce.

MATERIAŁ I METODY

Na potrzeby artykułu dokonano przeglądu aktów prawnych i dokumentów związanych z budową krajowego systemu kwalifikacji, a w szczególności polskich ram kwalifikacji oraz zasad wdrażania krajowych ram kwalifikacji w szkolnictwie wyższym w kontekście oceny jakości kształcenia na studiach podyplomowych prowadzonych na uczelniach.

Na podstawie informacji zawartych na stronach internetowych poszczególnych uczelni dokonano przeglądu ramowych programów nauczania na studiach podyplomowych z rachunkowości w celu późniejszej oceny ich zgodności z wymaganiami certyfikacji zawodu księgowego opracowanymi przez SKwP.

W celu przedstawienia projektu procedury akredytacji posłużono się materiałami opracowanymi przez Komisję do spraw Edukacji Rady Naukowej SKwP.

W celu poznania opinii osób, które ukończyły studia podyplomowe z rachunkowości, przeprowadzono badania ankietowe na temat motywacji do podjęcia tego rodzaju studiów oraz ewentualnego wpływu na te decyzje ich akredytacji przez SKwP.

Ankiety przeprowadzono wśród 92 słuchaczy studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie. Próba do badań została przez autorkę dobrana celowo, w związku z czym ich wyniki nie dotyczą wszystkich osób wybierających tę formę kształcenia.

STUDIA PODYPLOMOWE W SYSTEMIE OCENY JAKOŚCI KSZTAŁCENIA W SZKOLNICTWIE WYŻSZYM

Zgodnie z Ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (DzU z 2005 r., nr 164, poz. 1365, z późn. zm.) studia podyplomowe są formą kształcenia (w której mogą uczestniczyć osoby, które ukończyły co najmniej studia I stopnia na uczelni, w instytucie naukowym, Polskiej Akademii Nauk, instytucie badawczym lub Centrum Medycznym

Kształcenia Podyplomowego) kończąca się uzyskaniem kwalifikacji podyplomowych. Przez kwalifikacje te należy rozumieć określony zestaw efektów kształcenia¹ zgodnych z ustalonymi standardami, których osiągnięcie zostało formalnie potwierdzone przez upoważnioną instytucję (świadectwo, dyplom). Powinny być one zdefiniowane w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, przy czym do obowiązków uczelni należy określenie efektów kształcenia dla tych studiów oraz sposobu ich weryfikowania i dokumentowania.

Stworzenie jasno sprecyzowanych, spójnych i opartych na efektach kształcenia standardów kwalifikacji dla studiów podyplomowych jest niezbędne. Wynika to z tego, że studia podyplomowe podejmują osoby, które chcą potwierdzić swoje kompetencje lub nabyć nowe. Aby ocenić zwiększenie przyrostu tych kompetencji, należy właściwie zidentyfikować i wykorzystać efekty wcześniejszego kształcenia. Temu wyzwaniu ma służyć, między innymi, obecna reforma systemu edukacji w Polsce. Zgodnie z jej założeniami zestaw efektów kształcenia dla danej formy kształcenia zostaje wpisany do krajowego rejestru kwalifikacji, a tym samym przyporządkowany do odpowiedniego poziomu kwalifikacji polskich ram kwalifikacji (PRK), który można odnieść do właściwego poziomu europejskich ram kwalifikacji (ERK).² W polskich ramach kwalifikacji na wzór ERK jest przewidywany podział kwalifikacji w 8 ramach opisanych przez zestaw deskryptorów dotyczących efektów kształcenia odpowiadających kwalifikacjom na danym poziomie w dowolnym systemie ich uzyskiwania. Najbardziej zaawansowane prace nad reformą edukacji w Polsce są w szkolnictwie wyższym. W jej ramach zostały opracowane krajowe ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego, które obejmują między innymi wzorcowe efekty kształcenia dla poszczególnych obszarów kształcenia.

W przypadku studiów podyplomowych o poziomie kwalifikacji uzyskanych przez ich absolwentów nie będą decydowały wstępne wymagania wobec kandydatów. Przykładowo, jeżeli jest wymagane od kandydata posiadanie ukończenia studiów I stopnia (kwalifikacja z 6 poziomu PRK), nie oznacza to, że studia podyplomowe są przypisane do 7 poziomu PRK. Poziom kwalifikacji zapewnionych przez studia podyplomowe zależy od złożoności efektów kształcenia osiąganych przez jego absolwenta. W celu ich określenia należy porównać opis ogólny efektów kształcenia z ich opisami na niższym poziomie PRK. Na przykład na niższym poziomie opisu kwalifikacji należy uwzględnić opisy zarówno dla nauczania na wyższym poziomie, jak i dla nauczania zawodowego. Nie zaleca się przy tym przypisywania efektów kształcenia na studiach podyplomowych do danego poziomu na podstawie opisów obszarowych (Saryusz-Wolski 2012).³

Istotnym elementem związanym z opisem efektów kształcenia jest ich przyporządkowanie do określonego rodzaju kwalifikacji. Krajowy rejestr kwalifikacji... (<http://biblioteka-krk.ibe.edu>).

---

¹ Efekty kształcenia przenoszą cele programu nauczania / uczenia na zbiór kompetencji, które osoba ucząca powinna nabyć i wykazać się nimi po zakończeniu procesu kształcenia

² Zgodnie z zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/C111/01/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie do 2012 roku wszystkie świadectwa, dyplomy i dokumenty Europass potwierdzające zdobyte kwalifikacje, wydane przez właściwe organy, będą zawierały wyraźne odniesienie – za pośrednictwem krajowych systemów kwalifikacji – do odpowiedniego poziomu europejskich ram kwalifikacji; dotyczy to również studiów podyplomowych.

³ Zgodnie z art. 8 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. uczelnia może prowadzić studia podyplomowe w zakresie, z którym związany jest co najmniej jeden kierunek studiów prowadzony przez uczelnię. W związku z tym przynajmniej formalnie dane studia podyplomowe należy przypisać do jednego z obszarów kształcenia. Studia podyplomowe z zakresu rachunkowości będą musiały być opisane w ramach obszaru nauk społecznych.

pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=310, dostęp dn. 27.10.2012 r.)⁴ przewiduje podział kwalifikacji na pełne lub częściowe oraz złożone i składowe. Efekty kształcenia zapisane dla studiów podyplomowych są kwalifikacją częściową, a w szczególnych przypadkach mogą być kwalifikacją składową. Przykładowo, kwalifikację pełną zapewnia dyplom studiów II stopnia, a kwalifikację częściową – kwalifikacja biegłego rewidenta.

Zapisy Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. określają minimalny okres trwania studiów podyplomowych, który wynosi nie mniej niż dwa semestry, przy czym ich program powinien umożliwić uzyskanie co najmniej 60 punktów ECTS (Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym. DzU z 2005 r., nr 164, poz. 1365, z późn. zm.). Uzyskanie tej liczby punktów ECTS wskazuje, że całkowity nakład pracy, niezbędny do osiągnięcia zakładanych dla studiów podyplomowych efektów kształcenia, wynosi od 1500 do 1800 godzin. Stanowi to mniej więcej tyle co nakład pracy przewidziany dla dwóch semestrów studiów stacjonarnych. Realizacja takiej liczby godzin podczas dwóch semestrów studiów podyplomowych w trybie najczęściej weekendowym będzie trudna, nawet przy uwzględnieniu różnych form aktywności słuchacza (udział w zajęciach, nauka własna, studiowanie literatury przedmiotu).

Studia podyplomowe muszą być objęte wewnętrznym systemem zapewnienia jakości kształcenia na uczelni. Oznacza to, że podlegają one procedurom akredytacji szkolnictwa wyższego. Świadczy o tym zapis art. 99 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r.: „Polska Komisja Akredytacyjna [...] może dokonać oceny działalności podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni (ocena instytucjonalna), w tym oceny jakości kształcenia na prowadzonych przez nią studiach trzeciego stopnia i studiach podyplomowych.”

Ocena jakości kształcenia na studiach podyplomowych, przeprowadzana przez PKA, w pewnym zakresie powinna być zgodna z oceną programową kierunków studiów. W przypadku studiów podyplomowych powinna ona obejmować szczególności ocenę:⁵

- związku kierunku studiów z obszarami kształcenia, które powinny być zgodne z co najmniej jednym kierunkiem studiów prowadzonym przez uczelnię;
- zakładanych przez jednostkę efektów kształcenia i ich związku z PRK;
- programu studiów, w tym realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz sposobów weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia;
- sposobu przypisania punktów ECTS do poszczególnych modułów kształcenia (zajęć lub grupy zajęć) w programie studiów;
- warunków prowadzenia kształcenia w siedzibie uczelni lub kształcenia na odległość, jeżeli program kształcenia przewiduje prowadzenie zajęć z wykorzystaniem technik i metod kształcenia na odległość;
- funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia – w aspekcie analizy efektów kształcenia i w aspekcie doskonalenia programu kształcenia;
- dostosowania efektów kształcenia do potrzeb rynku pracy.

W procesie dostosowywania efektów nauczania, uzyskiwanych na studiach podyplomowych, do potrzeb rynku pracy wskazana jest współpraca uczelni z organizacjami zawo-

⁴ Krajowy rejestr kwalifikacji. Budowa krajowego systemu kwalifikacji i kwalifikacje po europejsku, http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=310, dostęp dn. 27.10.2012 r.

⁵ Par. 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie warunków oceny programowej i oceny instytucjonalnej. DZU z 2011 r., nr 207, poz. 1232.

dowymi. Współdziałanie to powinno koncentrować się na współtworzeniu, opiniowaniu i akredytacji autorskich programów kształcenia opracowywanych przez uczelnie, związanych z określonymi zawodami. Rola tych organizacji w procesie oceny jakości kształcenia w różnych formach kształcenia na uczelniach została również podkreślona przez ustawodawcę, który wskazuje, że przeprowadzając ocenę programową i ocenę instytucjonalną, PKA uwzględnia „[...] akredytacje i certyfikaty uzyskane w wyniku oceny przeprowadzonej przez międzynarodowe i krajowe komisje branżowe dokonujące ocen w wybranych obszarach kształcenia [...]”.⁶

Do najistotniejszych czynników, które są poddawane ocenie przez jednostki akredytujące, należą programy nauczania.

RAMOWE PROGRAMY NAUCZANIA NA STUDIACH PODYPLOMOWYCH Z ZAKRESU RACHUNKOWOŚCI W KONTEKŚCIE OCENY EFEKTÓW KSZTAŁCENIA

Programy nauczania na studiach podyplomowych mają charakter autorskich programów, których wartość jest weryfikowana przez rynek. Obecnie uczelnie posiadają szeroką ofertę studiów podyplomowych z różnych obszarów kształcenia. Znaczną grupę tych studiów na wydziałach ekonomicznych różnych uczelni stanowią studia podyplomowe z zakresu rachunkowości. Studia te umożliwiają zdobycie różnorodnych kwalifikacji – zarówno z rachunkowości finansowej, jak i zarządczej. Największym powodzeniem cieszą się te studia, które uprawniają do ubiegania się o wydawany przez ministra finansów certyfikat upoważniający do usługowego prowadzenia biur rachunkowych. W związku z tym większość programów kształcenia na studiach podyplomowych z rachunkowości jest dostosowana do ogólnych obszarów wiedzy, wymienionych w Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 8 kwietnia 2009 r.⁷, którą powinny zdobyć osoby chcące zdać egzamin w celu uzyskania certyfikatu zawodowego. Dążenie do przystosowania programów studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości do zakresu tematycznego tego egzaminu wydaje się zasadne ze względu na możliwość uzyskania dzięki temu podobnych kompetencji zawodowych. Ogólny charakter tych wymagań powoduje jednak, że uczelnie realizują te zagadnienia w różnym zakresie, co przedstawiono w tab. 1.

Przedstawiony w tab. 1 wykaz przedmiotów na studiach podyplomowych na wybranych uczelniach państwowych można podzielić na 6 podstawowych bloków tematycznych, takich jak: blok rachunkowości finansowej i sprawozdawczości, rachunku kosztów i rachunkowości zarządczej, prawa podatkowego i ubezpieczeniowego, innych elementów prawa gospodarczego, finansów i analizy finansowej oraz blok pozostałych przedmiotów. W tabeli 2 z kolei przedstawiono liczbę godzin realizowanych w ramach poszczególnych bloków tematycznych na tych studiach podyplomowych.

⁶ Par. 8 pkt 3. Rozporządzenia Ministra Nauki i szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 roku w sprawie warunków oceny programowej i oceny instytucjonalnej DzU z 2011 roku, nr 207, poz. 1232.

⁷ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 8.04.2009 r. w sprawie uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych (DzU z 2013 r., nr 62, poz. 508).

Tabela 1. Programy ramowe studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości na wybranych uczelniach

Nazwa studiów podyplomowych	Liczba godzin	Program ramowy
Rachunkowość (Szkoła Główna Handlowa w Warszawie)	216	rachunkowość finansowa, sprawozdawczość finansowa, rachunek kosztów, podatki w rachunkowości, prawo,
Rachunkowość i finanse przedsiębiorstwa (Szkoła Główna Handlowa w Warszawie)	242	podstawy rachunkowości (12), rachunkowość finansowa (74), sprawozdawczość finansowa (16), rachunkowość podatkowa (8) prawo gospodarcze, cywilne, pracy (26), analiza finansowa (8), rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza (16), podatki: podatek dochodowy od osób prawnych i fizycznych, VAT, inne podatki, ordynacja podatkowa, optymalizacja podatkowa, (46) współpraca przedsiębiorstwa z bankiem (6), komputeryzacja rachunkowości (4), finanse i zarządzanie finansami (20), ubezpieczenia społeczne (4), seminarium (2)
Rachunkowość i finanse (Uniwersytet Gdański)	240	podstawy rachunkowości, rachunkowość finansowa, budżetowanie kosztów, rewizja ksiąg handlowych, analiza sprawozdań finansowych, rachunkowość zarządcza, rachunek kosztów, zasady prowadzenia księgi przychodów i rozchodów, prawo podatkowe
Rachunkowość (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)	226	rachunkowość finansowa, analiza finansowa i rewizja ksiąg rachunkowych, rachunkowość zarządcza i rachunek kosztów, rozliczenia z ZUS, prawo gospodarcze, rachunkowość podatkowa, rachunkowość budżetowa, rachunkowość jednostek nieprowadzących działalności gospodarczej, systemy informatyczne rachunkowości, podatkowa księga przychodów i rozchodów
Rachunkowość (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu)	210	przedsiębiorstwo w gospodarce rynkowej, teoretyczne podstawy rachunkowości, rachunkowość finansowa, rachunkowość zarządcza, zastosowanie komputerów w rachunkowości, opodatkowanie przedsiębiorstw, analiza finansowa, sprawozdawczość i auditing, seminarium
Rachunkowość dla zaawansowanych (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie)	300 (3 semestr)	prawo gospodarcze (15), elementy prawa pracy(5), prawo celne (4), prawo papierów wartościowych (5), międzynarodowe prawo podatków (6), zamówienia publiczne (8), podstawy rachunkowości (15), rachunkowość finansowa (42), rachunek kosztów i wyników (20), rachunkowość podatkowa(8),rachunkowość zarządcza (10), rachunkowość budżetowa (6), sprawozdawczość finansowa (12), sprawozdawczość finansowa grup kapitałowych (6), auditing (10), książka przychodów i rozchodów (4), rachunkowość informatyczna (10), analiza finansowa (15), zarządzanie firmą (6), system finansowy i polityka finansowa państwa (20), ordynacja podatkowa (8), podatki (41), system ubezpieczeń społecznych (5), kontrola skarbową i podatkową (4), seminarium (10)
Rachunkowość (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach)	280	wybrane zagadnienia z niektórych dziedzin prawa (60), zobowiązania podatkowe, opłaty i zobowiązania o charakterze podatkowym (64), rachunkowość finansowa (84), sprawozdawczość finansowa i analiza(24),rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza (48)
Rachunkowość finansowa (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach)	204	elementy prawa (36), system podatkowy (32), wprowadzenie do rachunkowości (8 / 28),system ubezpieczeń społecznych (4), ewidencja w księgach rachunkowych (60), sprawozdawczość finansowa (16), rachunek kosztów z elementami rachunkowości zarządczej (24), wykorzystanie programów komputerowych w rachunkowości (4)
Rachunkowość (Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie)	259	teoria rachunkowości (20), rachunkowość finansowa (50), rachunek kosztów (20), rachunkowość zarządcza (18), organizacja rachunkowości (15), ewidencje podatkowe (15), rachunkowość informatyczna (20), sprawozdawczość finansowa (15), systemy podatkowe (20), prawo gospodarcze (10), rachunkowość w specjalnych sytuacjach (10), ubezpieczenia społeczne (6), prawo finansowe (15), analiza finansowa (15), seminarium (15)

cd. tab. 1

Nazwa studiów podyplomowych	Liczba godzin	Program ramowy
Rachunkowość (Uniwersytet Szczeciński)	230	teoria i zasady rachunkowości (20), rachunkowość finansowa (62), rachunek kosztów i wyników(24), sporządzanie i badanie sprawozdań finansowych (22), rachunkowość podatkowa (22), wybrane elementy prawa (18), system podatkowy (20), ubezpieczenia społeczne (6), analiza ekonomiczna (14), rachunkowość średnich i małych przedsiębiorstw (10), seminarium (12)
Rachunkowość i zarządzanie finansowe (Uniwersytet Łódzki)	300	wprowadzenie do rachunkowości finansowej (20), rachunkowość i sprawozdawczość finansowa (48), zaawansowana rachunkowość finansowa (24), rachunkowość zarządcza z rachunkiem kosztów (60), analiza i rewizja sprawozdań finansowych (20), międzynarodowe standardy sprawozdawczości finansowej (36), prawo gospodarcze i prawo podatkowe (32), zarządzanie finansami (32), organizacja i zarządzanie działalnością gospodarczą (16), podstawy księgowości (4) podatkowa księga przychodów i rozchodów (8)
Rachunkowość według MSR / MSSF (Uniwersytet Łódzki)	190	międzynarodowe standardy rachunkowości i międzynarodowe standardy sprawozdawczości finansowej, ich zastosowanie w praktyce (117), rachunkowość zarządcza w dużych korporacjach w warunkach globalizacji i stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości i międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej (26), wybrane elementy prawa podatkowego (13), wybrane zagadnienia z zakresu zarządzania finansami (13), współczesne zarządzanie (13)
Rachunkowość i podatki (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu)	240	wprowadzenie do rachunkowości, prowadzenie ksiąg rachunkowych, etyka w rachunkowości, rachunkowość finansowa, rachunek kosztów, rachunkowość małych firm, sprawozdawczość finansowa, rachunkowość zarządcza, analiza finansowa, rewizja finansowa, controlling, elementy prawa cywilnego i gospodarczego, prawo pracy, współpraca przedsiębiorstwa z instytucjami finansowymi, systemy podatkowe, postępowanie podatkowe i kontrola podatkowa, ubezpieczenia społeczne, prawo podatkowe, zarządzanie podatkami
Rachunkowość (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu)	224	prawo gospodarcze, prawo pracy, prawo cywilne, systemy podatkowe, strategia podatkowa, otoczenie a gospodarka finansowa przedsiębiorstwa, źródła finansowania działalności gospodarczej, podstawy wyceny przedsiębiorstw, historia zawodu księgowego i myśli rachunkowej, międzynarodowe standardy rachunkowości, regulacje prawne z zakresu rachunkowości, wybrane problemy ewidencji operacji gospodarczych, sprawozdawczość finansowa, zmienna wartość pieniądza w czasie, analiza sprawozdań finansowych, elementy rynku finansowego, sprawozdawczy rachunek kosztów, rachunkowość zarządcza i controlling, technologia informacji, rewizja finansowa i usługi atestacyjne, rachunkowość jednostek non profit, etyka zawodowa, seminarium dyplomowe
Rachunkowość (Uniwersytet im. M. Skłodowskiej-Curie w Lublinie)	226	wstęp do rachunkowości, rachunkowość finansowa, sprawozdawczość i analiza finansowa, rachunek kosztów, elementy prawa, podatki, zarządzanie finansami przedsiębiorstwa, rachunkowość zarządcza, rachunkowość bankowa, ubezpieczenia społeczne, systemy informatyczne w rachunkowości, seminarium dyplomowe
Rachunkowość dla nauczycieli (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)	350 (3 semestr)	rachunkowość finansowa, rachunkowość zarządcza, rachunkowość podatkowa, rachunkowość budżetowa, rachunkowość bankowa, controlling w przedsiębiorstwie, budżetowanie kosztów, analiza finansowa, zarządzanie finansowe, organizacja firmy, prawo gospodarcze, ubezpieczenia społeczne, rynek finansowy, zastosowanie programów komputerowych w rachunkowości, komunikacja społeczna, integracja europejska, metodyka nauczania, seminarium
Rachunkowość przedsiębiorstw (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie)	230	rachunkowość przedsiębiorstw, rachunkowość zarządcza, rachunkowość podatkowa, analiza finansowa, organizacja firmy, ubezpieczenia społeczne, rynek finansowy, zastosowanie komputera w rachunkowości, marketing w przedsiębiorstwie, zamówienia publiczne, komunikacja społeczna, seminarium

cd. tab. 1

Nazwa studiów podyplomowych	Liczba godzin	Program ramowy
Rachunkowość i podatki w zarządzaniu jednostkami gospodarczymi (Politechnika Częstochowska)	280	prawne aspekty działalności gospodarczej (10), podstawy rachunkowości (20), rachunkowość zarządcza i controlling kosztów (30), ubezpieczenia społeczne (10), podatek dochodowy od osób fizycznych, prawnych i podatki lokalne (10), podatek VAT (10), cła(10), rachunkowość finansowa (60), prowadzenie ksiąg rachunkowych (60), rachunek kosztów (30), konwersatorium (30)
Rachunkowość finansowa i podatkowa przedsiębiorstw (Politechnika Częstochowska)	280	prawne aspekty działalności gospodarczej (10), teoretyczne podstawy rachunkowości (20), podstawy prawa podatkowego (20), ubezpieczenia społeczne (15), podatki dochodowe i obciążające koszty (30), podatek VAT (10), uproszczone formy ewidencji podatkowej (20), rachunkowość finansowa i sprawozdawczość (40), prowadzenie podatkowej księgi przychodów i rozchodów oraz ksiąg rachunkowych ręcznie i za pomocą komputera (50), rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza (30), elementy zarządzania finansami (20), seminarium (15)
Rachunkowość (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie)	260	rachunkowość finansowa, rachunkowość zarządcza, rachunkowość małych firm, rachunkowość międzynarodowa, rachunek kosztów, sprawozdawczość finansowa, ubezpieczenia społeczne, prawo, podatki, finanse przedsiębiorstw, analiza finansowa i technologie informacyjne
Rachunkowość (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie)	180	podstawy rachunkowości (30), rachunkowość finansowa (65), rachunkowość zarządcza (25), system podatkowy (25), sprawozdawczość finansowa (20), analiza finansowa (15)
Rachunkowość i podatki w przedsiębiorstwie (Politechnika Śląska)	225	podstawy prawne działalności, strategie podatkowe przedsiębiorstw, teoria rachunkowości, podstawy rachunkowości, zarządzanie aktywami, inwestycje w przedsiębiorstwie, informatyka w rachunkowości, rachunkowość finansowa, sprawozdawczość finansowa, rachunkowość zarządcza, analiza finansowa przedsiębiorstwa, gospodarowanie środkami pieniężnymi, seminarium
Rachunkowość i finanse w przedsiębiorstwie (Politechnika Śląska)		podstawy rachunkowości, rachunkowość finansowa, sprawozdawczość finansowa, rachunkowość zarządcza, analiza finansowa w przedsiębiorstwie, inwestycje w przedsiębiorstwie, strategie podatkowe przedsiębiorstwa, podstawy prawne działalności
Rachunkowość i rewizja finansowa (Uniwersytet Warszawski)	202	wybrane elementy prawa cywilnego (15), prawo bilansowe (10), rachunkowość (22), sprawozdawczość finansowa (5), materialne prawo podatkowe(26), rachunkowość budżetowa (10), analiza finansowo-ekonomiczna i wycena przedsiębiorstw (10), rewizja finansowa i audyt zewnętrzny (8), międzynarodowe standardy rachunkowości i sprawozdawczości finansowej (10), controlling finansowy na potrzeby rewizji finansowej (6), rachunkowość podatkowa (15), rachunek kosztów (8) rachunkowość grup kapitałowych (8), zobowiązania podatkowe (8), postępowanie podatkowe (10), warsztaty podatkowe – prowadzenie podatkowej książki przychodów i rozchodów oraz ewidencji podatkowych (5), wybrane elementy prawa pracy (8), instrumenty finansowe rynku kapitałowego (10), seminaria dyplomowe (8)
Rachunkowość i podatki (Uniwersytet Warszawski)	306	rachunkowość finansowa, zarządzanie finansami, strategie i struktury przedsiębiorstwa, rachunkowość zarządcza, podatki i prawo podatkowe, prawo cywilne, audyt, zobowiązania podatkowe, postępowanie podatkowe, rachunkowość grup kapitałowych, rachunkowość banków, rachunkowość podatkowa, prawo handlowe, zatrudnienie i płace, materialne prawo podatkowe, regulacje gospodarcze, obciążenia fiskalne, modelowanie zachowań podatkowych przedsiębiorstwa, strategie podatkowe przedsiębiorstw, seminarium dyplomowe

cd. tab. 1

Nazwa studiów podyplomowych	Liczba godzin	Program ramowy
Rachunkowość przedsiębiorstw (Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy)	180	rachunkowość finansowa, techniki rachunkowości, elementy statystyki, wybrane zagadnienia z organizacji przedsiębiorstw, finanse przedsiębiorstw, rachunkowość komputerowa, rachunkowość zarządcza, analiza finansowa przedsiębiorstw, system podatkowy i sprawozdawczość, kontrola finansowa, komunikacja i negocjacje w biznesie, systemy informacyjne zarządzania

Liczby w nawiasach oznaczają liczbę godzin realizowanych w ramach danego przedmiotu.
Źródło: opracowano na podstawie informacji zawartych na stronach internetowych uczelni.

Analizując dane zawarte w tab. 2, można stwierdzić, że między poszczególnymi studiami podyplomowymi występują znaczne rozbieżności zarówno pod względem liczby godzin, jak i struktury godzinowej przedmiotów. Największa liczba godzin na studiach dwusemestralnych wynosi 314, a najmniejsza – 180. Różnice godzinowe występują również między poszczególnymi blokami tematycznymi. Udział procentowy przedmiotów związanych z rachunkowością finansową na poszczególnych studiach stanowi od 32% do 61,6% w ogólnej liczbie przedmiotów. Podobne różnice w liczbie godzin przeznaczonych na poszczególne przedmioty dotyczą bloku z rachunkowości zarządczej i rachunku kosztów (od 6,9% do 21,4% w ogólnej liczbie przedmiotów), przedmiotów z prawa podatkowego i ubezpieczeniowego (od 7,7% do 37,5% w ogólnej liczbie przedmiotów), przedmiotów z prawa gospodarczego (od 3,4% do 21,4%), przedmiotów z finansów (od 0% do 15,3%) oraz pozostałych przedmiotów (od 0% do 10,7%). Większe rozbieżności można zauważyć w liczbie godzin przeznaczonych na poszczególne bloki tematyczne, podanych w liczbach bezwzględnych. Przykładowo w bloku rachunkowości finansowej różnice między poszczególnymi studiami sięgają 99 godzin. Najmniejsza liczba godzin przeznaczona na tę tematykę wynosi 65 godzin, natomiast największa – 164. Nie mniejsze różnice w liczbie godzin realizowanych na poszczególnych studiach dotyczą bloku prawa podatkowego i ubezpieczeniowego (od 24 do 100 godzin), prawa gospodarczego (od 0 do 60 godzin), rachunkowości finansowej i rachunku kosztów (od 14 do 60 godzin), finansów i analizy finansowej (od 0 do 46 godzin) oraz pozostałych (od 0 do 30 godzin)

Przyczyn tak dużych różnic w liczbie godzin na poszczególnych studiach podyplomowych z zakresu rachunkowości może być kilka. Rozszerzone nazwy części tych studiów wskazują na dodatkowy obszar kształcenia, który może być powodem zwiększenia liczby godzin na studiach z rachunkowości i rewizji finansowej, z rachunkowości i zarządzania finansowego czy z rachunkowości i podatków. Ponadto na niektórych uczelniach jest prowadzonych kilka studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości; mają inny zakres tematyczny. Innym powodem różnic godzinowych może być poziom zaawansowania treści poszczególnych przedmiotów, gdyż odmienne mogą być wymagania wstępne wobec kandydatów na te studia. Przykładowo wymaganiem wstępnym wobec kandydata może być znajomość podstaw rachunkowości lub prawa podatkowego.

Tabela 2. Udział poszczególnych bloków tematycznych w strukturze programu kształcenia na studiach podyplomowych na wybranych uczelniach

Nazwa uczelni	Ogółem	Rachunkowość finansowa i sprawozdawczość		Rachunkowość zarządcza i rachunek kosztów		Prawo podatkowe i ubezpieczenia		Prawo gospodarcze		Finanse i analiza finansowa		Pozostałe	
	liczba godzin	liczba godzin	procent	liczba godzin	procent	liczba godzin	procent	liczba godzin	procent	liczba godzin	procent	liczba godzin	procent
Uniwersytet Warszawski	202	65	32,1	14	6,9	64	31,7	23	11,4	20	10	16	7,9
Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie	180	130	72,2	25	13,9	25	13,9	–	–	–	–	–	–
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	242	114	47,1	16	6,6	52	21,5	26	10,7	28	11,6	6	2,5
I. Uniwersytet Łódzki	304 +8	164	52,6	60	19,2	24	7,7	16	5,1	32	10,3	16	5,1
II. Uniwersytet Łódzki	190	117	61,6	26	18,0	–	–	13	6,8	13	6,8	13	6,8
I. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	280	108	38,6	48	17,1	64	22,9	60	21,4	–	–	–	–
II. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	204	108	52,9	24	11,8	36	17,65	36	17,65	–	–	–	–
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	300 (3 semestr)	99	33,0	30	10,0	80	25,0	24	8,0	46	15,3	26	8,7
Uniwersytet Szczeciński	230	114	49,6	24	10,4	48	20,9	18	7,8	14	6,1	12	5,2
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie	259	130	50,2	38	14,7	41	15,8	10	3,4	25	9,7	15	6,2
I. Politechnika Częstochowska	280	140	50,0	60	21,4	40	14,3	10	3,6	–	–	30	10,7
II. Politechnika Częstochowska	280	105	35,7	30	10,7	105	37,5	10	3,6	20	7,1	15	5,7
Razem / średnia	247	103	41,9	33	13,4	48	19,5	21	8,5	16	6,5	25	8,2

Informacje zawarte na stronach internetowych poszczególnych uczelni najczęściej nie zawierają opisu efektów kształcenia na studiach podyplomowych z zakresu rachunkowości albo są one podane bardzo lakonicznie. Organizatorzy tych studiów najczęściej wskazują na możliwość ubiegania się ich absolwentów o uprawnienia do usługowego prowadzenia biur rachunkowych. W tych okolicznościach należałoby zadać pytania: Czy można uzyskać podobne efekty kształcenia, realizując 180 i 300 godzin zajęć na uczelni? Czy słuchacz osiągnie identyczną wiedzę, uczestnicząc w 65-godzinny bloku z rachunkowości finansowej i w 164-godzinny? Wydaje się to niemożliwe. Problem ten pogłębia jeszcze fakt wymaganej liczby godzin wynikającej z przyznanych punktów ECTS, o czym była mowa wyżej.

Zdaniem autorki organizacje zawodowe, opracowując zasady akredytacji dla studiów, które mają stać się podstawą do uzyskania określonych uprawnień zawodowych, powinny określić minimalną liczbę zajęć na takich studiach oraz ramowy zakres treści przedmiotów z ich minimalnym wymiarem godzinowym. Przy braku tego rodzaju wymagań trudno będzie mówić o uzyskaniu tych samych kompetencji przez absolwentów studiów, które realizują o połowę mniejszą liczbę godzin niż studia wiodące.

Pewnym sposobem weryfikacji uzyskanych kompetencji na studiach podyplomowych z zakresu rachunkowości, organizowanych przez uczelnie, mogą być wymagania wstępne wobec ich absolwentów w sytuacji zdobywania dalszych umiejętności zawodowych na kolejnych ścieżkach edukacyjnych organizacji zawodowych.

PROCES CERTYFIKACJI ZAWODU KSIĘGOWEGO REALIZOWANY PRZEZ STOWARZYSZENIE KSIĘGOWYCH W POLSCE

W Polsce organizacją zawodową mającą opracowane zasady certyfikacji zawodu księgowego jest Stowarzyszenie Księgowych w Polsce (SKwP). Zgodnie ze statutem tej organizacji jej zadaniem jest również tworzenie zawodów związanych z rachunkowością według standardów międzynarodowych oraz stwarzanie warunków zapewniających członkom SKwP i innym osobom zajmującym się rachunkowością uzyskanie wysokich kwalifikacji zawodowych. Stowarzyszenie to, będąc członkiem Międzynarodowej Federacji Księgowych (IFAC), jest również zobowiązane, zgodnie z międzynarodowymi standardami edukacyjnymi, do przestrzegania jej wymagań w zakresie certyfikacji zawodu. Jednym z elementów procesu certyfikacji zawodu księgowego jest opracowana przez tę organizację własna ścieżka edukacyjna. Ścieżka ta obejmuje 14 modułów obejmujących 4 stopnie kształcenia, co przedstawiono w tab. 3.

Z informacji zawartych w tab. 3 wynika, że proces kształcenia na ścieżce edukacyjnej SKwP realizowany jest w ciągu 652 godzin; uprawnienia do uzyskania tytułu zawodowego samodzielnego księgowego. Oznacza to, że liczba godzin realizowanych w ramach kształcenia zawodowego w SKwP jest prawie trzykrotnie większa od średniej liczby godzin na studiach podyplomowych z zakresu rachunkowości. Trzeba jednak zwrócić uwagę na to, że słuchacze studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości posiadają w większości wykształcenie ekonomiczne, a więc mają już za sobą określoną liczbę godzin zajęć z zakresu rachunkowości, finansów lub prawa gospodarczego.

Tabela 3. Wykaz kursów realizowanych przez SKwP na potrzeby certyfikacji zawodów księgowych

Sto- pień	Nazwa zawodu (liczba godzin kursu)	Wymagania wstępne wobec kandydata na poszczególne stopnie kształcenia zawodowego księgowego	Zakres tematyczny kursów	
			numer modułu	tytuł modułu
I	asystent ra- chunkowości (80 godzin)	wykształcenie co najmniej średnie	moduł I	podstawy rachunko- wości z elementami etyki zawodowej
II	specjalista ds. rachunko- wości (200 godzin)	wykształcenie co najmniej średnie oraz	moduł II	rachunkowość z elementami etyki zawodowej
		umiejętności asystenta rachunkowości po- twierdzone: – zaświadczeniem kwalifikacyjnym na podstawie kwalifikacji I stopnia, uzyskanym po egzaminie kończącym kształcenie pro- wadzone przez SKwP	moduł III	zagadnienia z prawa podatkowego (cz. I)
		– lub tytułem technika rachunkowości, – lub inną formą uznaną przez organizato- ra kształcenia za równoważną	moduł IV	zagadnienia prawa gospodarczego, pra- wa pracy i prawa cywilnego
III	główny księgo- wy (212 godzin)	wykształcenie co najmniej średnie wiedza i umiejętności potwierdzone: – zaświadczeniem kwalifikacyjnym uzy- skanym po egzaminie kończącym kształce- nie prowadzone przez stowarzyszenie z za- kresu kwalifikacji II stopnia lub – certyfikatem księgowym uprawniającym do usługowego prowadzenia ksiąg rachun- kowych, wydanym przez ministerstwo finan- sów, lub – tytułem magistra o specjalności rachun- kowość lub dyplomem licencjata o specjal- ności rachunkowość, uzyskanym na uczelni, której program studiów został przez Główną Zawodową Komisję Egzaminacyjną uznany za spełniający wymogi (akredytacja stowa- rzyszenia), lub – tytułem magistra lub dyplomem licencjata i zaliczonym testem sprawdzającym z zakre- su wymagań określonych dla kwalifikacji II stopnia, przeprowadzanym przez organizato- ra kształcenia	moduł V	zaawansowana ra- chunkowość finanso- wa z elementami etyki zawodowej
			moduł VI	sprawozdania finan- sowe i ich analiza
			moduł VIII	rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza
			moduł VIII	finanse
			moduł IX	prawo i podatki (cz. II)
			moduł X	technologia informacji (IT)
IV	dyplomowany księgowy (160 godzin)	wykształcenie co najmniej średnie	moduł XI	konsolidacja sprawoz- dań finansowych
		wiedza i umiejętności potwierdzone: – zaświadczeniem kwalifikacyjnym uzy- skanym po egzaminie kończącym kształcenie prowadzone przez stowarzyszenie (SKwP) z zakresu kwalifikacji III stopnia lub zaliczonym testem sprawdzającym z zakresu wymagań określonych dla kwalifikacji III stopnia kwalifi- kacyjnego, przeprowadzonym przez organiza- tora kształcenia	moduł XII	międzynarodowe standardy sprawoz- dawczości finansowej
			moduł XIII	rachunkowość w szczególnych sytu- acjach z elementami etyki zawodowej
		praktyki z zakresu rachunkowości: a) co najmniej dwuletnia przy wykształce- niu wyższym b) co najmniej pięcioletnia przy wykształ- ceniu średnim	moduł XIV	elementy wiedzy na temat organizacji biz- nesu

Źródło: opracowano na podstawie: Wybrane zakresy tematyczne kursów dla dyplomowanych księgowych, <http://www.instytut.skwp.pl/>, dostęp dn. 20.10.2012 r.

Osoby, które nie posiadają wykształcenia ekonomicznego, muszą uzupełnić wiedzę z tego zakresu w ramach pracy własnej. Analizując z kolei tytuły modułów ścieżki edukacyjnej SKwP i zakres tematyczny przedmiotów, realizowanych w ramach studiów podyplomowych, można stwierdzić, że ich tematyka ogólnie pokrywa się z tematyką modułów I–IX realizowanych w SKwP. Wybrane treści kolejnych modułów występują na niewielu studiach podyplomowych i najczęściej dotyczą międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej.

Należy jednak podkreślić, że przeprowadzona ocena może być niepełna, gdyż autorka nie miała możliwości uzyskania szczegółowych programów poszczególnych przedmiotów (syllabusów), realizowanych w ramach obydwu form kształcenia, co mogłoby stanowić bazę do bardziej wnikliwych ocen.

Na podstawie przedstawionych rozważań można stwierdzić, iż nie istnieją przeszkody w uznawaniu kwalifikacji zdobywanych na studiach podyplomowych z rachunkowości jako spełniających wymagania określonych certyfikatów zawodowych, pod warunkiem zapewnienia jakości kształcenia na tych studiach, potwierdzonego przez środowiskową organizację akredytującą, którą może być SKwP.

PROCEDURA AKREDYTACJI STUDIÓW PODYPLOMOWYCH Z ZAKRESU RACHUNKOWOŚCI PRZEZ SKWP

Akredytacja studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości, której zasady są obecnie przygotowywane przez SKwP, ma na celu zarówno ocenę jakości kształcenia pod względem wymagań certyfikacji zawodu księgowego, jak i upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie utrzymywania wysokich standardów nauczania w ramach tej formy kształcenia. Dostarczając wszystkim zainteresowanym informacji o wysokiej jakości kształcenia na danych studiach, potwierdza się, że osoba je kończąca posiada wszelkie kwalifikacje do ubiegania się o certyfikaty zawodowe. Akredytacja przez organizacje zawodowe wszelkich form kształcenia w zakresie rachunkowości na uczelniach może stać się szczególnie istotna w kontekście zapowiadanej deregulacji zawodów księgowych.

W pracach nad projektem systemu akredytacji uczelni wyższych kształcących w zakresie rachunkowości na potrzeby certyfikacji zawodu księgowego biorą udział, między innymi, członkowie komisji ds. Edukacji Rachunkowości Rady Naukowej SKwP. Prace tej komisji nad systemem akredytacji trwają od 2010 r. (Walińska i Michalak 2011). Zgodnie z tym projektem proces akredytacji studiów podyplomowych miałby podobny przebieg, jak planowana akredytacja kierunków studiów lub specjalności z zakresu rachunkowości, realizowana przez wydzieloną komisję SKwP; akredytacja byłaby całkowicie dobrowolna i okresowa. Proponowany okres, na który byłaby udzielana, wynosi 4 lata. Po ich upływie jednostka powinna ponownie poddać się procedurze akredytacyjnej. Procedura akredytacyjna dokonywana przez SkwP byłaby zbliżona do procedury realizowanej w ramach oceny programowej i instytucjonalnej przez PKA, co umożliwiłoby akceptację jej wyników przez tę państwową instytucję oceniającą jakość kształcenia w szkolnictwie wyższym. W związku z tym jej zakres powinien obejmować:

- treści programowe,
- ocenę kadry dydaktycznej,
- warunki prowadzenia zajęć.

Ocena treści programowych powinna być prowadzona pod względem możliwej do uzyskania przez słuchaczy tych studiów wiedzy, umiejętności i kompetencji zawodowych. W celu uzyskania zakładanych efektów kształcenia ocenie, przeprowadzonej przez komisję akredytacyjną, powinny podlegać:

- liczba godzin studiów i struktura godzinowa poszczególnych bloków tematycznych czy przedmiotów;
- stosunek zajęć praktycznych do teoretycznych;
- sekwencje poszczególnych przedmiotów oraz powiązanie ich treści;
- dokumentowanie przebiegu procesu dydaktycznego (syllabusy, programy);
- wymagania zaliczeniowe poszczególnych przedmiotów;
- wymagania formalne i dotyczące treści prac dyplomowych, a także ocena ich realizacji;
- aktualność zalecanej literatury.

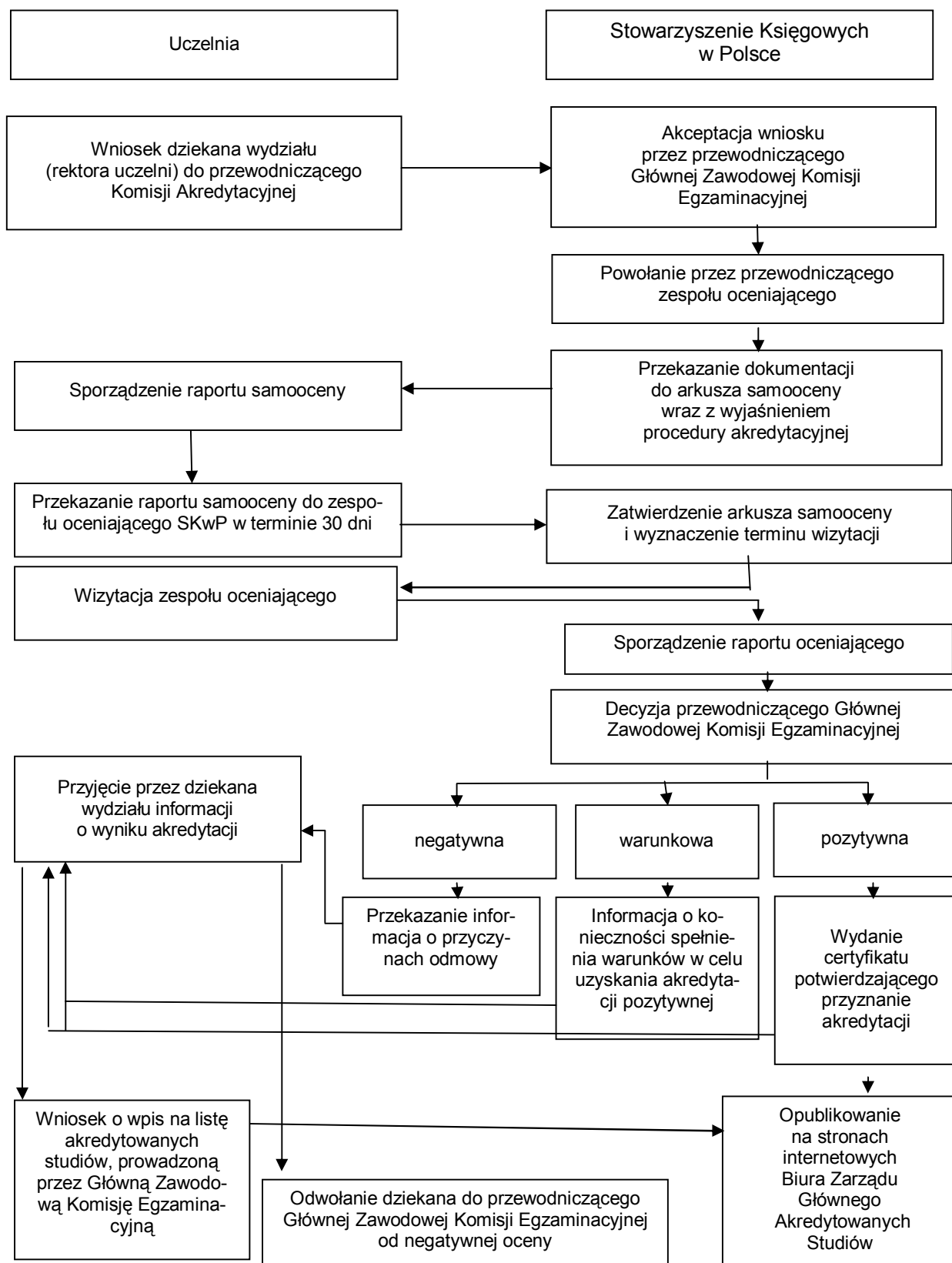
Ocenie jakości kształcenia na studiach podyplomowych z rachunkowości przez środowiskową komisję akredytacyjną powinno podlegać też przygotowanie kadry dydaktycznej do prowadzenia zajęć w ramach tej formy kształcenia. Zajęcia z zakresu rachunkowości czy prawa podatkowego wymagają od nauczycieli specjalistycznej wiedzy, w związku z czym powinny być prowadzone zarówno przez teoretyków, jak i praktyków z tych dziedzin. Akredytujący powinni dostać potwierdzenie, że wiedza nauczycieli na tych studiach jest ciągle aktualizowana, o czym mogą świadczyć: ich udział we wszelkiego rodzaju kursach szkoleniowych, uzyskiwanie kolejnych stopni naukowych i zawodowych lub publikowanie artykułów i książek w renomowanych czasopismach środowiskowych bądź naukowych. Ocenie powinna być poddana również zgodność wykładanych przez nauczyciela przedmiotów na studiach podyplomowych z zakresem tematycznym jego praktyki zawodowej czy badań naukowych.

Nie mniej istotnym elementem oceny, przeprowadzanej przez komisję akredytacyjną, powinny być warunki prowadzenia zajęć związane z posiadaną przez uczelnię bazą dydaktyczną, jak również harmonogramy i cała organizacja studiów, umożliwiające uzyskanie określonych efektów kształcenia (liczba godzin na jednym zjeździe, ich struktura itd.).

Bardzo istotnym czynnikiem, który będzie miał wpływ na końcową ocenę danych studiów podyplomowych, przeprowadzona przez środowiskową komisję akredytacyjną, jest na danej uczelni sprawnie funkcjonujący wewnętrzny system jakości kształcenia. W jego ramach powinny być prowadzone badania ankietowe dotyczące opinii studentów na temat jakości i warunków kształcenia.

Zaproponowana przez Komisję ds. Edukacji Rachunkowości Rady Naukowej SKwP procedura akredytacyjna będzie wymagała określonych działań zarówno ze strony uczelni, jak i SKwP. Proponowana procedura została przedstawiona na rys. 1.

Warunkiem jej przeprowadzenia jest powołanie nowego organu lub rozszerzenie kompetencji Głównej Zawodowej Komisji Egzaminacyjnej, która zajęłaby się szczegółowymi zasadami akredytacji studiów na uczelniach oraz miałyby uprawnienia do powoływania komisji do przeprowadzenia tej procedury. Obecnie trwają prace w ramach Stowarzyszenia nad opracowaniem tych zasad.

Rys. 1. Projekt procedury akredytacji studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości na potrzeby certyfikacji zawodu księgowego realizowanej przez SKwP

Źródło: opracowano na podstawie: Walińska i Michałak (2012).

AKREDYTACJA STUDIÓW PODYPLOMOWYCH Z ZAKRESU RACHUNKOWOŚCI NA ZACHODNIOPOMORSKIM UNIWERSYTECIE TECHNOLOGICZNYM W SZCZECINIE WEDŁUG OPINII STUDENTÓW

Badania ankietowe, przeprowadzone na studiach podyplomowych z rachunkowości na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie, miały na celu poznanie opinii studentów nt. wpływu na ich wybór akredytacji tej formy kształcenia prowadzonej przez organizacje zawodowe. Badaniu zostało poddanych 92 studentów, w tym 61 posiadało wykształcenie ekonomiczne, a 31 – inne. Wśród ankietowanych 85 osób posiadało tytuł magistra, 4 osoby – tytuł licencjata, a 2 – inżyniera.

Przed przystąpieniem do badań został przedstawiony badanym obecny stan prac nad certyfikacją zawodów księgowych przez organizacje zawodowe w Polsce.

Ankieta składała się z 5 pytań dotyczących:

- oczekiwań absolwentów studiów podyplomowych związanych z uprawnieniami zawodowymi,
- wpływu akredytacji tych studiów podyplomowych na ich wybór,
- wpływu instytucji akredytującej na wybór studiów podyplomowych,
- wpływu dodatkowych opłat za studia akredytowane na podjęcie decyzji o studiowaniu,
- wpływu deregulacji zawodu księgowego na wybór ścieżki kształcenia w celu uzyskania certyfikatów potwierdzających kompetencje zawodowe.

Odpowiedzi na te pytania podano w tab. 4–9.

Tabela 4. Oczekiwania absolwentów studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości dotyczące uprawnień, które można uzyskać po ich ukończeniu

Jakiego rodzaju uprawnień lub pomocy w ich uzyskaniu oczekuje Pan(-i) najbardziej?	Osoby z wykształceniem ekonomicznym		Osoby bez wykształcenia ekonomicznego		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Certyfikatu do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych Ministerstwa Finansów	35	57,4	19	61,2	54	58,7
Certyfikatu księgowego SKwP	8	13,1	5	16,1	13	14,1
Uprawnień biegłego rewidenta	6	9,8	1	3,25	7	7,6
Międzynarodowych uprawnień księgowych	10	16,4	1	3,25	11	12
Doradcy podatkowego	2	3,3	4	13,0	6	6,5
Specjalisty do spraw controllingu	–	–	1	3,2	1	1,1
Razem	61	100,0	31	100,0	92	100,0

Wyniki badań przedstawione w tab. 4 wskazują, że około 60% badanych, bez względu na rodzaj posiadanego wykształcenia, jest zainteresowanych uzyskaniem certyfikatu uprawniającego do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Wynika to prawdopodobnie z tego, że była to główna motywacja przy wyborze tych studiów. Ponadto część badanych wskazywała, że pracuje w biurach rachunkowych.

Następnym wskazaniem, dotyczącym oczekiwań związanych z uzyskaniem określonych uprawnień zawodowych przez osoby z wykształceniem ekonomicznym były międzynarodowe certyfikaty księgowe (13,1%). Grupa osób, bez wykształcenia ekonomicznego zaznaczyła, że jest również zainteresowana certyfikatem wydawanym przez SkwP (16,1%) oraz certyfikatem doradcy podatkowego (13%). Zaskakujące są natomiast wyniki badań przeprowadzonych wśród osób z wykształceniem ekonomicznym – żadna z nich nie była zainteresowana uzyskaniem dyplomu specjalisty ds. controllingu. Wynikać to może z tego, że osoby uczestniczące w badaniu są zainteresowane głównie rachunkowością finansową, o czym świadczą wybrane przez nich studia podyplomowe.

Podano też ocenie wpływ akredytacji studiów podyplomowych na decyzję o ich wyborze (tab. 5).

Tabela 5. Wpływ akredytacji studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości na decyzję o wyborze studiów

Czy na wybór przez Panią (Pana) studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości miałyby wpływ pozytywna ocena jakości kształcenia przeprowadzona przez zewnętrzną instytucję akredytacyjną?	Osoby z wykształceniem ekonomicznym		Osoby bez wykształcenia ekonomicznego		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Tak	40	65,6	22	71,0	62	67,4
Nie	19	31,1	6	19,4	25	27,2
Nie mam zdania	2	3,1	3	9,6	5	5,4
Razem	61	100,0	31	100,0	92	100,0

Wyniki badań wskazują, że dla około 70% badanych akredytacja miałyby wpływ na decyzję o wyborze studiów, z tym że trochę większe znaczenie miałyby to dla osób bez wykształcenia ekonomicznego (różnica wynosi 5,4%). Dla pozostałych prawie 30% nie miało to wpływu na decyzję o podjęciu studiów podyplomowych z rachunkowości.

Tabela 6. Wpływ rodzaju organizacji akredytującej na wybór studiów podyplomowych

Największy wpływ na wybór studiów podyplomowych miałyby ocena jakości kształcenia przeprowadzona przez	Osoby z wykształceniem ekonomicznym		Osoby bez wykształcenia ekonomicznego		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Państwową Komisję Akredytacyjną powołaną w celu oceny jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym	21	50,0	9	36,0	30	44,8
Polskie organizacje zawodowe – Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Krajową Izbę Biegłych Rewidentów	10	23,8	11	44,0	21	31,3
Międzynarodowe organizacje zawodowe (CIMA, ACCA)	9	21,4	2	8,0	11	16,4
Nie mam zdania	2	4,8	3	12,0	5	7,5
Razem	42	100,0	25	100,0	67	100,0

Pytanie o powód wyboru studiów podyplomowych z rachunkowości zostało rozszerzone o opinię słuchaczy nt. instytucji akredytującej. Odpowiadały na to pytanie tylko te osoby, które wskazały, że akredytacja studiów podyplomowych jest dla nich istotna. Najwięcej

osób uznało akredytację Polskiej Komisji Akredytacyjnej (PKA) (44,8%) za najbardziej istotną przy podejmowaniu decyzji o wyborze studiów. Pewnym zaskoczeniem może być to, że większość słuchaczy z wykształceniem ekonomicznym wybierałaby studia akredytowane przez PKA (50%). Dla słuchaczy nieposiadających wykształcenia ekonomicznego większy wpływ na wybór studiów podyplomowych miałaby ich akredytacja przeprowadzana przez organizacje zawodowe (44%).

Kolejne pytanie dotyczyło wpływu opłat za akredytowane studia na decyzję o ich wyborze (tab. 7).

Tabela 7. Wpływ opłat za akredytowane studia na decyzję o ich wyborze

Czy wybrał(-a)by Pan(-i) akredytowane studia, gdyby opłaty za nie były takie same jak za studia nieakredytowane?	Osoby z wykształceniem ekonomicznym		Osoby bez wykształcenia ekonomicznego		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Tak	55	90,2	25	80,6	80	87
Nie	4	6,6	1	3,2	5	5,4
Nie mama zdania	2	3,2	5	16,2	7	7,6
Razem	61	100,0	31	100,0	92	100,0

Wyniki badań przedstawione w tab. 7 wskazują, że większość osób (87%) wybrałaby studia podyplomowe akredytowane, mimo że na poprzednie pytanie odpowiadano, że akredytacja studiów nie miałaby wpływu na decyzję o ich wyborze. Przy czym bardziej akredytowanymi studiami byłyby zainteresowane osoby z wykształceniem ekonomicznym.

O odpowiedź na następane pytanie poproszono wyłącznie osoby, które były zainteresowane akredytowanymi studiami. Pytanie dotyczyło związku między wysokością dodatkowych opłat za studia akredytowane a ich ewentualnym wyborem.

Odpowiedzi ankietowanych zawarte w tab. 8 wskazują, że około 40% osób byłoby zdecydowanych na podjęcie nauki na studiach akredytowanych, nawet gdyby różnica w cenie między studiami akredytowanymi a nieakredytowanymi byłaby znaczna. Około 45% osób byłoby zainteresowane studiami akredytowanymi, gdyby różnice w cenie były nieznaczne. Część ankietowanych stwierdziła, że nie podjęłaby studiów akredytowanych, gdyby opłaty za nie były wyższe.

Tabela 8. Wpływ opłat za akredytowane studia na decyzję o ich wyborze (wg opinii osób zainteresowanych takimi studiami)

Czy wybrał(-a)by Pan(-i) akredytowane studia, gdyby opłaty za nie były wyższe niż za studia nieakredytowane?	Osoby z wykształceniem ekonomicznym		Osoby bez wykształcenia ekonomicznego		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Tak	22	55,0	3	13,6	25	40,3
Tak, jeżeli różnica w cenie nie byłaby znaczna	13	32,5	15	68,2	28	45,1
Nie	5	12,5	4	18,2	9	14,6
Razem	40	100,0	22	100,0	62	100,0

Ostatnie pytanie dotyczyło wpływu deregulacji zawodów księgowych na wybór ścieżki edukacyjnej zmierzającej do uzyskania certyfikatu księgowego.

Tabela 9. Wpływ deregulacji zawodu księgowego na wybór ścieżki edukacyjnej w celu uzyskania certyfikatów księgowych

Gdyby doszło do deregulacji zawodu w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, czy zdecydował(-a) się Pan(-i) na podwyższanie kwalifikacji z rachunkowości na	Osoby z wykształceniem ekonomicznym		Osoby bez wykształcenia ekonomicznego		Razem	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
Studiach podyplomowych z rachunkowości?	13	21,3	22	70,1	35	38,0
Studiach podyplomowych z rachunkowości w ramach III i IV stopnia ścieżki edukacyjnej SKwP?	33	54,1	2	6,5	35	38,0
Ścieżce edukacyjnej SKwP?	10	16,4	2	6,5	12	13,0
Innych ścieżkach edukacyjnych oferowanych przez organizacje związane z zawodami księgowymi, np. przez Krajową Izbę Biegłych Rewidentów (KIBR)	5	8,2	5	16,9	10	11,0
Razem	61	100,0	31	100,0	92	100,0

Z danych zawartych w tab. 9 wynika, że wśród osób z wykształceniem ekonomicznym ponad połowa ankietowanych wybrałaby studia podyplomowe z zakresu rachunkowości prowadzone na uczelniach w ramach II i IV stopnia ścieżki edukacyjnej SkwP, a 13% poprzestałoby na studiach podyplomowych. Wyniki badań wśród osób nieposiadających wyższego wykształcenia wskazują natomiast, że aż 70% osób wybrałoby studia podyplomowe kończące się uzyskaniem dyplomu wyższej uczelni, a tylko 6,5% osób – studia podyplomowe w ramach określonych stopni ścieżki edukacyjnej SKwP. Ponadto około 17% osób byłoby zainteresowanych innymi ścieżkami kształcenia oferowanymi przez organizacje związane z zawodami księgowymi.

PODSUMOWANIE

Oczekiwania społeczeństwa wobec zawodu księgowego są coraz wyższe. Wymaga się od osób pracujących w tym zawodzie nie tylko wysokich kwalifikacji, ale i odpowiedniej postawy etycznej. Gwarancją dla pracodawców są certyfikaty i dyplomy uzyskiwane w ramach różnych form kształcenia na uczelniach oraz kursach organizowanych przez organizacje zawodowe. Reforma szkolnictwa wyższego i rosnące wymagania międzynarodowych organizacji księgowych wobec kształcenia zawodowego, realizowanego przez środowiskowe organizacje krajowe, stały się przesłanką do prac nad harmonizacją programów kształcenia na studiach podyplomowych z zakresu rachunkowości z programami kursów organizowanych przez organizacje zawodowe w celu uzyskania certyfikatów zawodowych.

Przedstawiony w artykule przegląd programów studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości, prowadzonych na uczelniach, wskazuje na duże rozbieżności w tym zakresie, co może budzić wątpliwości, jeśli chodzi o możliwości uzyskania po ich ukończeniu tych

samych kompetencji zawodowych. Dlatego zainteresowane uczelnie powinny mieć możliwość skorzystania z procedur akredytacyjnych realizowanych przez SKwP, które potwierdzają, że nabyte podczas studiów podyplomowych kompetencje odpowiadają wymogom certyfikacji zawodowej realizowanej przez tę organizację.

PIŚMIENNICTWO

- Krajowy rejestr kwalifikacji. Budowa krajowego systemu kwalifikacji i kwalifikacje po europejsku**, http://biblioteka-krk.ibe.edu.pl/opac_css/doc_num.php?explnum_id=310, dostęp dn. 27.10.2012 r.
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 8 kwietnia 2009 r. w sprawie uprawnień do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych**. DzU z 2013 r., nr 62, poz. 508.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 29 września 2011 r. w sprawie warunków oceny programowej i oceny instytucjonalnej**. DzU z 29 września 2011 r., nr 207, poz. 1232.
- Saryusz-Wolski T.** 2012. Studia podyplomowe w świetle nowych uregulowań prawnych i wprowadzania Polskiej Ramy Kwalifikacji, w: *Materiały z Seminarium Bolońskiego*. Łódź 24 kwietnia 2012, Łódź, Politechnika Łódzka, http://ekspercibolonscy.org.pl/sites/ekspercibolonscy.org.pl/files/tsw_podyplomowe_240412.pdf, dostęp dn. 27.10.2012 r.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 roku. Prawo o szkolnictwie wyższym**. DzU z 27 lipca 2005 r., nr 164, poz. 1365, z późn. zm.
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości**. DzU z 2013 r., poz. 330.
- Walińska E., Michalak F.** 2011. Miejsce uczelni wyższych prowadzących kierunek „Finanse i rachunkowość” w procesie certyfikacji zawodu księgowego. *Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin.*, Ser. Oeconomica 287 (63), 269–276.
- Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/C111/01/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie**, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:PL:PDF>, dostęp dn. 27.10.2012 r.